

Lieta C-488/21

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2021. gada 10. augusts

Iesniedzējtiesa:

Court of Appeal (Īrija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2021. gada 27. jūlijs

Prasītāja/atbildētāja apelācijas tiesvedībā:

GV

Atbildētāji/apelācijas sūdzības iesniedzēji:

Chief Appeals Officer

Social Welfare Appeals Office

Minister for Employment Affairs and Social Protection

Īrija

Attorney General

COURT OF APPEAL [APELĀCIJAS TIESA]

[..]

LIETĀ PAR KONSTITŪCIJU UN *EUROPEAN CONVENTION ON*

***HUMAN RIGHTS ACT 2003* [2003. GADA LIKUMU PAR**

EIROPAS CILVĒKTIESĪBU KONVENCIJU]

STARP/

GV

PRASĪTĀJS

-UN-

**CHIEF APPEALS OFFICER, SOCIAL WELFARE APPEALS OFFICE
[SOCIĀLĀS LABKLĀJĪBAS APELĀCIJAS BIROJA VADĪTĀJA],**

THE MINISTER FOR EMPLOYMENT AFFAIRS AND SOCIAL

**PROTECTION [NODARBINĀTĪBAS UN SOCIĀLĀS AIZSARDZĪBAS
MINISTRS], ĪRIJA UN THE ATTORNEY GENERAL
(ĢENERĀLPROKURORS)**

ATBILDĒTĀJI

LŪGUMS SNIEGT PREJUDICIĀLU NOLĒMUMU

LESD 267. PANTS

[..]

Īrijas *Court of Appeal* [Apelācijas tiesa] [...] ar šo iesniedz Eiropas Savienības Tiesai (turpmāk tekstā – “Tiesa” vai “EST”) tālāk minētos jautājumus prejudiciāla nolēmuma sniegšanai saskaņā ar LESD 267. pantu.

PREJUDICIĀLIE JAUTĀJUMI

1 *Court of Appeal* uzdod Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- (i) Vai saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 7. panta 2. punktu darba ņēmēja, kas ir Savienības pilsonis, tiešā augšupējā radnieka atvasinātās uzturēšanās tiesības ir atkarīgas no tā, vai šis radnieks joprojām ir darba ņēmēja apgādībā?
- (ii) Vai Direktīva 2004/38/EK liedz uzņēmējai dalībvalstij ierobežot piekļuvi sociālajam pabalstam darba ņēmēja, kas ir Savienības pilsonis, ģimenes loceklis, kuram ir atvasinātās uzturēšanās tiesības kā darba ņēmēja apgādībā esošai personai, ja piekļuve šādam pabalstam nozīmētu, ka šis ģimenes loceklis vairs nav darba ņēmēja apgādībā?
- (iii) Vai Direktīva 2004/38/EK liedz uzņēmējai dalībvalstij ierobežot piekļuvi sociālajam pabalstam darba ņēmēja, kas ir Savienības pilsonis, ģimenes loceklis, kuram ir atvasinātās uzturēšanās tiesības kā darba ņēmēja apgādībā esošai personai, pamatojoties uz to, ka pabalsta izmaksas rezultātā attiecīgais ģimenes loceklis kļūs par pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai?

Uzturēšanās tiesības saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK

- 2 Direktīvā 2004/38/EK ir paredzēti nosacījumi, kas reglamentē Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesību izmantošanu. Direktīvā 2004/38/EK ietvertās uzturēšanās tiesības ir noteiktas, atsaucoties uz konkrētu nosacījumu izpildi.
- 3 Direktīvas 3. pantā ir noteikti tās “*saņēmēji*”, kas ietver Savienības pilsoņus, kuri pārceļas uz kādu dalībvalsti vai uzturas tajā, un viņu ģimenes locekļus. Direktīvas 2. panta 2. punktā “ģimenes loceklis” ir definēts kā:
  - a) laulātais;
  - b) partneris, ar ko Savienības pilsonis ir noslēdzis reģistrētas partnerattiecības, pamatojoties uz kādas dalībvalsts tiesību aktiem, ja uzņēmējas dalībvalsts tiesību aktos reģistrētas partnerattiecības ir noteiktas kā līdzvērtīgas laulībai, un saskaņā ar uzņēmējas dalībvalsts attiecīgajos tiesību aktos paredzētajiem nosacījumiem;
  - c) Savienības pilsoņa, kā arī viņa laulātā vai b) apakšpunktā definētā partnera tiešie pēcnācēji vecumā līdz 21 gadam, kuri ir tā apgādībā;
  - d) Savienības pilsoņa, kā arī viņa laulātā vai b) apakšpunktā definētā partnera apgādībā esošie tiešie augšupējie radnieki.
- 4 Prasītāja pamatlietā (atbildētāja apelācijas tiesvedībā) GV ir ģimenes locekle 2. panta 2 punkta d) apakšpunkta izpratnē, t.i., viņa atbilst definīcijai par apgādībā esošu tiešo augšupējo radnieku.
- 5 Direktīvas III nodaļā ir noteikta uzturēšanās tiesību darbības joma, ko var izmantot personas, kuras atbilst šīs direktīvas noteikumiem. Direktīvas 6. pants piešķir uzturēšanās tiesības uz laiku līdz trim mēnešiem bez jebkādiem nosacījumiem vai formalitātēm, izņemot prasību par derīgu personas apliecību vai pasi.
- 6 Direktīvas 7. pantā ir paredzēta uzturēšanās uz laiku, kas ilgāks par trim mēnešiem, un Savienības pilsoņi to var izmantot, ja:
  - a) viņi ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas uzņēmējā dalībvalstī; vai arī
  - b) viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem, lai nekļūtu par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā, un viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums uzņēmējā dalībvalstī; vai arī

- c) – viņi ir reģistrēti privātā vai sabiedriskā iestādē, ko kreditē vai finansē uzņēmēja dalībvalsts, pamatojoties uz saviem tiesību aktiem vai administratīvo praksi, lai apmeklētu mācības, tostarp arodmācības, un
- viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums uzņēmējā dalībvalstī un viņi, iesniedzot deklarāciju vai pēc savas izvēles izmantojot līdzvērtīgus paņēmienus, pierāda attiecīgajai valsts iestādei, ka viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem un ka viņi neklūs par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā; vai arī
- d) viņi ir ģimenes locekļi, kas pavada Savienības pilsoni vai ieeļo kopā ar Savienības pilsoni, kurš atbilst a), b) vai c) apakšpunktā minētajiem nosacījumiem.
- 7 Direktīvas 2004/38/EK 14. pants paredz uzturēšanās tiesību saglabāšanu.
1. Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem ir 6. pantā paredzētās uzturēšanās tiesības, kamēr viņi neklūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai.
  2. Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem 7., 12. un 13. pantā paredzētās uzturēšanās tiesības ir tikmēr, kamēr viņi atbilst minētajos pantos paredzētajiem nosacījumiem.
- Īpašos gadījumos, kad ir pamatotas šaubas par to, vai Savienības pilsonis vai viņa/viņas ģimenes locekļi atbilst 7., 12. un 13. pantā paredzētajiem nosacījumiem, dalībvalstis var pārbaudīt, vai šie nosacījumi ir ievēroti. Šo pārbaudi neveic sistemātiski.
- 8 Direktīva 2004/38/EK tieši neregulē piekļuvi dalībvalstu sociālā nodrošinājuma sistēmām. Tā ļauj dalībvalstīm ierobežot piekļuvi savām sociālā nodrošinājuma sistēmām un liegt personām, kurām nav uzturēšanās tiesību, izmantot piekļuvi savām sociālā nodrošinājuma sistēmām. Direktīvas 10. apsvērumā ir noteikts:
- (10) Personām, kas īsteno savas uzturēšanās tiesības, uzturēšanās sākumposmā tomēr nebūtu jāklūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai. Tādēļ Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesības uzturēties uz laiku, kas ir ilgāks par trīs mēnešiem, būtu jāpakļauj nosacījumiem.
- 9 Turklāt 21. apsvērumā ir noteikts:
- (21) Tomēr uzņēmējai dalībvalstij būtu jāpatur tiesības lemt, vai tā piešķirs sociālo palīdzību Savienības pilsoņiem, kas nav nedz darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas, nedz arī saglabā šo statusu, vai viņu ģimenes locekļiem pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai ilgākā laikposmā attiecībā uz darba meklētājiem, vai līdzekļus studijām,

tostarp arodapmācībai, pirms tās vēl ir ieguvušas pastāvīgas uzturēšanās tiesības.

10 Šajā saistībā būtisks ir arī Pilsónības direktīvas [Direktīva 2004/38/EK] 24. pants, kurā ir paredzēts.

1. Ievērojot īpašus noteikumus, kas skaidri paredzēti Līgumā un sekundārajos tiesību aktos, pret visiem Savienības pilsoņiem, kas, pamatojoties uz šo direktīvu, uzturas uzņēmējā dalībvalstī, ir attieksme, kas līdzvērtīga tai, kāda ir pret minētās dalībvalsts valstspiederīgajiem atbilstīgi Līguma darbības jomai. Priekšrocības, ko sniedz šīs tiesības, attiecinā arī uz ģimenes locekļiem, kas nav nevienas dalībvalsts pilsoņi un kam ir uzturēšanās vai pastāvīgas uzturēšanās tiesības.

2. Atkāpjoties no 1. punkta noteikumiem, uzņēmējai dalībvalstij nav pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai vajadzības gadījumā ilgākā laikā posmā, kas noteikts 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā, kā arī tai nav pienākuma pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas piešķirt līdzekļus mācībām, tostarp arodapmācībai, ja šie līdzekļi ir stipendijas vai studiju kredīti personām, kas nav darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas, personas, kas saglabā šādu statusu, un to ģimenes locekļi.

European Communities (Free Movement of Persons) Regulations 2015
[2015. gada noteikumi par Eiropas Kopienām (personu brīva pārvietošanās)]

11 No Direktīvas 2004/38/EK izrietošie pienākumi Īrijas tiesību aktos ir transponēti ar 2015. gada noteikumiem par Eiropas Kopienām (personu brīva pārvietošanās) (2015. gada S.I 548) (turpmāk tekstā – “2015. gada noteikumi”).

12 2015. gada noteikumu 3. panta 5. punkta b) apakšpunktā “ģimenes loceklis” ir definēts kā:

i) Savienības pilsoņa laulātais vai partneris reģistrētās partnerattiecībās,

ii) Savienības pilsoņa vai Savienības pilsoņa laulātā vai partnera reģistrētās partnerattiecībās tiešs pēcnācējs, kurš ir

I) jaunāks par 21 gadu, vai

II) Savienības pilsoņa vai viņa laulātā vai partnera reģistrētās partnerattiecībās apgādājama, vai

iii) Savienības pilsoņa vai viņa laulātā vai partnera reģistrētās partnerattiecībās apgādībā esošs tiešais augšupējais radnieks.

13 Tiesības uzturēties Īrijā ir noteiktas 2015. gada noteikumu 6. pantā. 6. panta 3. punkta a) apakšpunktā ir noteikts:

(3) (a) Savienības pilsoņi, uz kuriem attiecas noteikumu 3. panta 1. punkta a) apakšpunkts, drīkst uzturēties valstī ilgāk par trim mēnešiem, ja:

- i) viņi ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas valstī,
  - ii) viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem, lai nekļūtu par pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai, un viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums,
  - iii) viņi ir reģistrēti valsts akreditētā vai finansētā izglītības iestādē, lai apmeklētu mācības, un viņiem pašiem vai viņu ģimenes locekļiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums, un viņi, iesniedzot deklarāciju vai citādā ceļā, pierāda ministrijai, ka viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem un ka viņi nekļūs par pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai,
- vai
- iv) ievērojot 4. punktu, viņi ir Savienības pilsoņa ģimenes locekļi, kuri atbilst vienam vai vairākiem i), ii) vai iii) punktā minētajiem nosacījumiem.

14 2015. gada noteikumu 11. panta 1. punktā ir paredzēta uzturēšanās tiesību saglabāšana Īrijā. Tajā noteikts:

11. (1) Persona, kas uzturas valstī saskaņā ar 6., 9. vai 10. pantu, ir tiesīga turpināt uzturēties valstī tik ilgi, kamēr tā atbilst konkrētā noteikuma attiecīgajam nosacījumam un nekļūst par pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai.

LŪGUMA SNIEGT PREJUDICIĀLU NOLĒMUMU PAMATĀ ESOŠIE FAKTI

15 Strīda, kurā ir uzdoti prejudiciālie jautājumi, pamatā, faktiskais pamats ir šāds. *GV* ir Rumānijas pilsone un Īrijā dzīvojošas un strādājošas Rumānijas pilsoņes *AC* māte. *AC* ir arī naturalizēta Īrijas pilsone.

16 *GV* ir vairākkārt uzturējusies Īrijā, tostarp no 2009. līdz 2011. gadam, un pēc tam viņa atgriezās Rumānijā. No viņas pieteikumā invaliditātes pabalsta saņemšanai iekļautās informācijas izriet, ka laikposmā no 2011. līdz 2016. gadam viņa uzturējās Īrijā, Rumānijā un Spānijā. *Minister for Employment Affairs and Social*

Protection (turpmāk tekstā – “ministrs”) nostāja ir tāda, ka informācija, ko *GV* ir sniegusi par šo laikposmu, laiku pa laikam ir mainījusies.

- 17 *GV* savā ar zvērestu apliecinātajā paziņojumā norāda, ka viņa dzīvo šķirti no vīra jau 15 gadu un šajā laikā ir bijusi finansiāli atkarīga no meitas, kura periodiski sūtījusi viņai naudas pārvedumus. Lai pamatotu šo apgalvojumu, *GV* atsaucas uz pierādījumiem par *Western Union* pārskaitījumiem 2007., 2008., 2011. un 2016. gadā.
- 18 *GV* 2017. gadā atgriezās Īrijā, un kopš tā laika dzīvo tur. *GV* šajā tiesvedībā ar zvērestu apliecinātā paziņojumā norāda, ka 2017. gadā viņai bija deģeneratīvas artrīta izmaiņas. *GV* 2017. gada 28. septembrī, t.i., neilgi pēc atgriešanās Īrijā, iesniedza pieteikumu invaliditātes pabalsta saņemšanai saskaņā ar grozīto *Social Welfare Consolidation Act 2005* [2005. gada Konsolidēto sociālās labklājības likumu] (turpmāk tekstā – “2005. gada likums”). *GV* apgalvo, ka viņa likumīgi uzturas Īrijā kā viens no ES pilsoņa darba ņēmēja apgādībā esošiem vecākiem. Ministrs uzskata, ka *GV* dzīvo Īrijā kā ES pilsoņa darba ņēmēja apgādībā esošs augšupējs ģimenes loceklis, un šis uzturēšanās likumība ir atkarīga no tā, vai viņa turpina izpildīt savas uzturēšanās nosacījumus.
- 19 Ministrs 2017. gada novembrī *GV* piešķīra personīgo sabiedrisko pakalpojumu numuru. Personīgais sabiedrisko pakalpojumu numurs ir unikāls atsauces numurs, kas tiek piešķirts personām, kuras dzīvo Īrijā, un kas nodrošina piekļuvi sociālās labklājības pabalstiem.
- 20 Pieteikums invaliditātes pabalsta saņemšanai sākotnēji tika noraidīts ar 2018. gada 27. februāra lēmumu. Šis lēmums tika pārsūdzēts, un 2019. gada 12. februārī šī apelācijas sūdzība tika noraidīta. Abos gadījumos tika konstatēts, ka *GV* nav tiesību uzturēties Īrijā. Pēc tam, kad nevalstiskā organizācija – *Crosscare* –, *GV* vārdā iesniedza pieteikumu, tika veikta lēmuma par apelācijas sūdzību pārskatīšana. Ar 2019. gada 2. jūlija lēmumu tika secināts, ka *GV* bija tiesības uzturēties, bet viņai nebija tiesību saņemt sociālo palīdzību.
- 21 Pēc tam *Chief Appeals Officer* [apelācijas biroja vadītājam] tika iesniegts pieteikums pārskatīt *Appeals Officer* [apelācijas sūdzības izskatītājas amatpersonas] lēmumu. Lēmums par šo pārskatīšanu tika pieņemts 2019. gada 23. jūlijā, un tajā tika secināts, ka *GV* nebija tiesību saņemt invaliditātes pabalstu. *Chief Appeals Officer* norādīja, ka apelācijas sūdzības izskatītāja amatpersona bija “pārliecināta, ka [*GV*] ir *Savienības pilsoņe, kura ir darba ņēmēja Īrijā, apgādībā esoša tiešā augšupējā radniece*”. Tika arī atzīmēts, ka apelācijas sūdzības izskatītāja amatpersona bija pārliecināta, ka *GV* bija “*pierādījusi, ka apgādība pastāvēja pirms [*GV*] pievienojās savai meitai Īrijā*”. *Chief Appeals Officer* attiecībā uz *GV* uzturēšanās tiesībām izklāstīja šādu secinājumu:

“Tomēr saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK un 2015. gada noteikumiem (2015. gada S.I 548), ar kuriem šī direktīva tiek transponēta, uzturēšanās

tiesības nav beznosacījuma. Direktīvā un noteikumos ir nodalītas ekonomiski aktīvas personas un personas, kuras nav ekonomiski aktīvas.

2015. gada S.I. 548 11. pantā, kas attiecas uz uzturēšanās tiesību saglabāšanu, ir noteikts:

Persona, kas uzturas valstī saskaņā ar 6., 9. vai 10. pantu, ir tiesīga turpināt uzturēties valstī tik ilgi, kamēr tā atbilst konkrētā noteikuma attiecīgajam nosacījumam un nekļūst par pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai.

Tā kā [GV] uzturas valstī saskaņā ar 6. pantu, uzturēšanās tiesības nav beznosacījuma, un viņa var turpināt uzturēties valstī tik ilgi, kamēr viņa atbilst 6. panta noteikumiem un nekļūst par pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai.

Tāpēc es neuzskatu, ka apelācijas sūdzības izskatītāja amatpersona ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, pamatojoties uz iemesliem, ko [GV] vārdā iesniedza *Hetherington* k.—dže, un šajos apstākļos man ir jāatsakās pārskatīt apelācijas sūdzības izskatītājas amatpersonas lēmumu.”

Iepriekš minētā atsauce uz 6. pantu ir atsauce uz iepriekš minēto 2015. gada noteikumu 6. pantu, nevis uz direktīvas 6. pantu. Noteikumu 6. noteikuma 3. punkta a) apakšpunkts atbilst direktīvas 7. panta 1. punktam un transponē to Īrijas tiesību aktos.

INVALIDITĀTES PABALSTS – ATTIECĪGAIS TIESISKAIS REGULĒJUMS

22 Invaliditātes pabalsts ir noteikts 2005. gada likuma 3. daļas 10. nodaļā, un to maksā personai, kas atbilst 2005. gada likuma 210. pantā noteiktajiem kritērijiem, proti:

- a) persona ir sasniegusi 16 gadu vecumu, bet nav sasniegusi pensionēšanās vecumu,
- b) personai noteiktas invaliditātes dēļ ir būtiski ierobežojumi veikt tāda veida darbu, kas, ja personai nebūtu invaliditātes, būtu piemērots šīs personas vecumam, pieredzei un kvalifikācijai, neatkarīgi no tā, vai persona izmanto vai neizmanto personu ar invaliditāti apmācības pakalpojumu saskaņā ar 1970. gada Veselības likuma 68. pantu,
- c) personas iknedēļas ienākumi, ievērojot 2. punkta noteikumus, nepārsniedz invaliditātes pabalsta summu (ieskaitot jebkuru šā pabalsta palielinājumu), kas personai būtu maksājama saskaņā ar 10. nodaļu, ja šai personai nebūtu ienākumu.

- 23 Invaliditātes pabalsts ir sociālās palīdzības maksājums, kas tiek izmaksāts, personai neveicot sociālās apdrošināšanas iemaksas. Tas ir maksājums, ko finansē no vispārējiem nodokļiem, un iekšzemes vajadzībām to uzskata par pabalstu¹. Saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 883/2004 invaliditātes pabalstu klasificē kā īpašu no iemaksām neatkarīgu naudas pabalstu. Tas ir uzskaitīts Regulas (EK) Nr. 883/2004 X pielikumā. Maksājuma mērķis ir pasargāt no nabadzības (sk. lietu *Petecel/The Minister for Social Protection* [2020] IESC 41, 29. punkts). Kopumā 2018. gadā Īrijas valsts invaliditātes pabalsta izmaksai iztērēja 1,6 miljardus EUR.
- 24 Lai persona varētu saņemt invaliditātes pabalstu, tai ir jāatbilst atbilstības kritērijiem, tostarp medicīniskajiem kritērijiem un ienākumu pārbaudei. Saskaņā ar medicīniskajiem kritērijiem personai noteiktas invaliditātes dēļ jābūt būtiskiem ierobežojumiem veikt tāda veida darbu, kas, ja personai nebūtu invaliditātes, būtu piemērots šīs personas vecumam, pieredzei un kvalifikācijai, neatkarīgi no tā, vai persona izmanto vai neizmanto personu ar invaliditāti apmācības pakalpojumu saskaņā ar 1970. gada Veselības likuma 68. pantu. Ienākumu pārbaude ietver visu ienākumu aprēķinu saskaņā ar 2005. gada likuma 3. pielikumā ietvertajiem noteikumiem. Tas ietver visu personai pieejamo ienākumu un kapitāla aprēķinu. Ienākumu aprēķinā iekļauj visus ienākumus, ko persona saņem no ģimenes locekļa. Invaliditātes pabalsts ir maksājums, ko personām izmaksā tik ilgi, kamēr tās atbilst atbilstības kritērijiem.
- 25 Saskaņā ar 2005. gada likuma 210. panta 9. punktu invaliditātes pabalstu personai var izmaksāt tikai tad, ja šīs personas pastāvīgā dzīvesvieta ir valstī. Pastāvīgā dzīvesvieta ir definēta 2005. gada likuma 246. panta 1. punktā. Saskaņā ar 2005. gada likuma 246. panta 5. punktu persona nevar būt pastāvīgais iedzīvotājs valstī (šā likuma izpratnē), ja tai nav tiesību uzturēties Īrijā. *GV* apstrīdētā lēmuma pamatā bija jautājums par to, vai viņai bija tiesības uzturēties Īrijā un vai viņa, zaudējot apgādājamā statusu, radītu vai neradītu pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai.

LĪDŽINĒJĀ TIESVEDĪBA

- 26 Ar *High Court* [Augstās tiesas] 2019. gada 21. oktobra rīkojumu *GV* tika dota atļauja iesniegt pieteikumu par *Chief Appeals Officer* 2019. gada 23. jūlija lēmuma pārskatīšanu tiesā. Tiesvedību izskatīja *Justice Simons* [tiesnesis Simons], kurš pasludināja spriedumu 2020. gada 29. maijā. *High Court* atļāva izdot apliecināšanu rīkojumu, ar kuru atcēla *Chief Appeals Officer* lēmumu, un turklāt pieņēma paziņojumu par to, ka 2015. gada noteikumu par Eiropas Kopienām (personu brīva pārvietošanās) 11. panta 1. punktā ietvertie vārdi “[...] un nekļūst par pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai” (2015. gada S.I 548) ir

¹ Īrijas sociālās labklājības sistēmu veido vispārējie maksājumi (piemēram, bērnu pabalsts), pabalsti (kas ir saistīti ar sociālās apdrošināšanas iemaksām, kuras saistītas ar darba samaksu, un tos finansē Sociālās apdrošināšanas fonds) un pabalsti (kas nav saistīti ar sociālās apdrošināšanas iemaksām, un tos finansē no vispārējiem nodokļiem).

pretrunā Padomes Direktīvai 2004/38/EK tiktāl, ciktāl tie attiecas uz personām, kuras izmanto uzturēšanās tiesības saskaņā ar 2015. gada noteikumu 6. panta 3. punkta a) apakšpunkta iv) punktu, ja šī persona ir Savienības pilsoņa ģimenes loceklis, kurš atbilst 2015. gada noteikumu 6. panta 3. punkta a) apakšpunkta i) punktā minētajiem nosacījumiem.

- 27 Kopumā *High Court* noteica, ka *GV* atbilst ģimenes locekļa definīcijai saskaņā ar direktīvas 2. panta 2. punkta d) apakšpunktu un ka viņa atbilst 2. panta 2. punkta d) apakšpunktā noteiktajai apgādības prasībai, jo, pēc *High Court* tiesneša domām, tiklīdz (attiecīgā Savienības pilsoņa ģimenes locekļa) apgādība ir konstatēta izcelsmes valstī, brīdī, kad ģimenes loceklis iesniedz pieteikumu, lai pievienotos Savienības pilsonim uzņēmējā dalībvalstī, nepastāv prasība, ka ģimenes loceklim ir jāpaliek Savienības pilsoņa apgādībā, lai viņam būtu tiesības uzturēties uzņēmējā dalībvalstī. Tāpēc tiesnesis secināja, ka *GV* bija tiesības uzturēties valstī un ka nepastāv prasība “saskaņā ar 7. panta 1. punkta a) apakšpunktu vai 7. panta 1. punkta b) apakšpunktu par pašnodrošinātību darba ņēmēja un apgādājama ģimenes locekļa gadījumā”. Viņš secināja, ka *Chief Appeals Officer* ir kļūdījusies, un nosprieda (85. un 86. punktā):

“85. Gan *Chief Appeals Officer* argumentācija, gan noteikumu 11. panta prasības, uz kurām viņa balstījās, ir pretrunā Pilsonības direktīvas prasībām. ES likumdevējs ir noteicis, ka dalībvalstij netiek radīts pārmērīgs slogs, piešķirot migrējošā darba ņēmēja apgādībā esošiem ģimenes locekļiem tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz sociālo palīdzību. Pašnodrošinātības prasība neattiecas uz migrējošā darba ņēmēja apgādībā esošiem ģimenes locekļiem, kuri valstī likumīgi uzturas ilgāk nekā trīs mēnešus.

86. Lai gan pašnodrošinātības prasības noteikšana attiecībā uz citām ES pilsoņu kategorijām saskaņā ar Pilsonības direktīvas 7. panta 1. punkta b) apakšpunktu un 7. panta 1. punkta c) apakšpunktu atbilst ES tiesību aktiem, iekšzemes noteikumu 11. pants ir pārāk tālejošs un nav spēkā, ciktāl tā mērķis ir attiecināt šādu prasību uz migrējošā darba ņēmēja apgādībā esošiem ģimenes locekļiem, kas likumīgi uzturas valstī. Šis 11. panta aspekts nav jāpiemēro, jo tas nav saderīgs ar Pilsonības direktīvas noteikumiem, kuriem ir tieša iedarbība.”

- 28 *Chief Appeals Officer* un ministrs pārsūdzēja šo lēmumu *Court of Appeal* [Apelācijas tiesā], kas nolēma, ka ir nepieciešams uzdot prejudiciālu jautājumu Tiesai saskaņā ar LESD 267. pantu.

LIETAS DALĪBNIKU ARGUMENTU KOPSAVILKUMS

- 29 Ministrs apgalvo, ka 2015. gada noteikumu 11. panta 1. punkta formulējums “[..] un nekļūst par pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai” ir saderīgs ar direktīvu, ja to piemēro tādām personām kā *GV*, kas ierodas valstī un pieprasa atvasinātas uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz to, ka viņi ir ES pilsoņu darba

ņēmēju, kuri izmanto savas brīvas pārvietošanās tiesības valstī, apgādībā esoši augšupēji ģimenes locekļi. Ministrs apgalvo, ka Direktīvas 2004/38/EK 2. panta 2. punkta d) apakšpunktā ietvertajā ģimenes locekļa definīcijā ir ietverta prasība, ka ģimenes loceklim ir jābūt Savienības pilsoņa apgādībā tik ilgi, kamēr tiek pieprasītas atvasinātās uzturēšanās tiesības, un ka atvasinātās uzturēšanās tiesības tiek zaudētas, ja apgādība vairs nepastāv. Ministrs apgalvo, ka gadījumā, ja GV tiktu piešķirts invaliditātes pabalsts, viņas apgalvotā atrašanās meitas apgādībā vairs nepastāvētu un tādējādi viņai vairs nebūtu atvasināto uzturēšanās tiesību saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK.

- 30 Pamatojot šo argumentu, ministrs norāda, ka direktīvas mērķis ir noteikt uzturēšanās tiesības, ievērojot zināmus nosacījumus, un ka jebkuras tiesības pieprasīt sociālo palīdzību no dalībvalsts ir sekas iespējai izmantot uzturēšanās tiesības (skat. lietu C-333/13, *Dano/Jobcenter Leipzig* (ECLI:EU:C:2014:2358, 68.–71. punkts). Ministrs arī apgalvo, ka Tiesa ir atzinusi, ka dalībvalstis ir tiesīgas noteikt ierobežojumus attiecībā uz piekļuvi savām sociālā nodrošinājuma sistēmām un tikai tās personas, kas atbilst nosacījumiem, uz kuriem balstās uzturēšanās tiesības, ir tiesīgas pieprasīt sociālā nodrošinājuma maksājumus (skat. lietas, C-333/13, *Dano/Jobcenter Leipzig*, 73.–75. punkts, C-140/12, *Brey* (ECLI:EU:C:2013:565), C-308/14, Komisija/ Apvienotā Karaliste (ECLI:EU:C:2016:436), un C-67/14, *Alimanovic* (ECLI:EU:C:2015:597)).
- 31 Ministrs uzskata, ka 2015. gada noteikumu 11. panta 1. punktā nav ietverts absolūts aizliegums izmaksāt sociālo palīdzību, bet gan izvērtējums par to, vai attiecīgās sociālās palīdzības piešķiršana, ņemot vērā konkrētās lietas faktus, nozīmētu, ka attiecīgais pieteikuma iesniedzējs kļūtu par “*pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai*”.
- 32 *High Court* uzskatīja, ka jautājums par apgādību tiek galīgi noteikts brīdī, kad ģimenes loceklis vēlas pievienoties Savienības pilsonim, kurš strādā uzņēmējā dalībvalstī, t.i., ka apgādība ir jāizvērtē tikai “*izcelsmes valstī un brīdī, kad ģimenes loceklis iesniedz pieteikumu, lai pievienotos ES pilsonim, kura apgādībā viņš atrodas*”. Ministrs apgalvo, ka šis secinājums neizriet no tā, kā Tiesa ir aplūkojusi apgādības jēdzienu. Ministrs norāda, ka spēkā esošie tiesu lēmumi koncentrējas uz to, kā var konstatēt apgādību (jo īpaši pirms ierašanās valstī), nevis uz apstākļiem, kādos apgādība tiek *pārtraukta* pēc ierašanās valstī, vai kā var uzskatīt, ka tā turpina pastāvēt. Ministrs uzskata, ka, ja apgādība izbeidzas, izbeidzas arī no tās izrietošās uzturēšanās tiesības, kas pamatojas uz šo apgādību. To var redzēt, piemēram, pēc tagadnes laika (“*ir*” apgādībā esošas personas) lietošanas direktīvas 2. panta 2. punktā. Ministrs uzskata, ka nekas ES tiesībās neliedz atkārtoti izvērtēt, vai pieprasītā apgādība, kas ir atvasināto uzturēšanās tiesību pamatā, turpina pastāvēt uzņēmējā valstī. Gluži pretēji, direktīvas 14. panta 2. punktā ir apstiprināts, ka uzturēšanās tiesības saskaņā ar direktīvas 7. pantu turpina pastāvēt tik ilgi, kamēr ģimenes loceklis turpina atbilst direktīvā paredzētajiem nosacījumiem.

- 33 Atbildot uz *GV* atsauci uz lietu 316/85, *Lebon* (ECLI:EU:C:1987:302), ministrs norāda, ka šajā lietā, izskatot Regulā Nr. 1612/68 ietvertās tiesības, Tiesa nolēma, ka apgādības novērtējums ir “*faktiska situācija, proti, atbalsta sniegšana no darba ņēmēja puses, un nav nepieciešams noteikt iemeslus, kādēļ darba ņēmējs izmanto atbalstu*” un ka “*apgādībā esoša ģimenes locekļa statuss neparedz tiesību uz uzturlīdzekļiem esamību*” (skat. arī lietu C-1/05, *Jia* (ECLI:EU:C:2007:1, 36.–37. punkts). Lietā *Lebon* Tiesa arī apstiprināja, ka tiesības uz sociālo palīdzību var tikt zaudētas, ja tiek pārtraukta apgādība (skat. 14. punktu). Lietā C-218/14, *Singh* (ECLI:EU:C:2015:476) tika apstiprināts, ka ģimenes locekļa tiesības uzturēties uzņēmējā dalībvalstī, pamatojoties uz 7. panta 2. punktu, turpinās tikai tik ilgi, kamēr viņš atbilst šajā noteikumā paredzētajiem nosacījumiem (skat. 57. punktu).
- 34 Ministrs turklāt atgādina, ka Tiesa ir arī norādījusi, ka, lai personu uzskatītu par apgādībā esošu, “*ir jākonstatē reālas apgādības situācijas esamība*” (lieta C-423/12, *Reyes* (ECLI:EU:C:2014:16), 20. punkts; lieta C-1/05, *Jia*, 20. punkts). Ministrs norāda, ka lietā *Reyes* Tiesa apstiprināja, ka, lai konstatētu atbilstību 2. panta 2. punktam, nosacījums ir tāds, ka apgādībai ir jābūt pastāvējušai pirms ieceļošanas dalībvalstī (22. punkts), un konstatēja, ka šādu apgādību var pierādīt, uzrādot regulāru naudas summas maksāšanu apgādājamajam. Tika arī konstatēts, ka ģimenes locekļa spēja atrast darbu neietekmē apgādības jēdziena interpretāciju un ka dalībvalsts nevar noteikt pienākumu lejupējam ģimenes loceklim censties iegūt darbu savā izcelsmes valstī, lai viņu varētu uzskatīt par apgādībā esošu, kā arī tas, ka lejupējs ģimenes loceklis varētu iegūt darbu dalībvalstī, neliedz viņam saglabāt “*apgādībā esošas personas*” statusu (skat. 28. un 33. punktu). Tomēr ministrs norāda, ka lieta *Reyes* attiecas uz jautājumu par ieceļošanu valstī, t.i., par apgādājamā statusa *ex ante* novērtējumu pēc ierašanās valstī. Tā neskāra šeit izskatāmo jautājumu par to, vai apgādājamā statusu var zaudēt, kad ģimenes loceklis dzīvo uzņēmējā valstī.
- 35 *GV* apgalvo, ka valsts īstenošanas noteikumu 11. panta 1. punkts ir prettiesisks un *ultra vires* Pilsonības direktīvai, jo tajā ir noteikts “*pārmērīga sloga*” nosacījums attiecībā uz ES pilsoņiem, kas strādā valstī, un viņu ģimenes locekļiem, piemēram, apgādājamiem tiešajiem augšupējiem radniekiem, apstākļos, kad šāds nosacījums nav ietverts Direktīvas 7. pantā. *GV* meita ir ES pilsoņe, kura ir dzīvojusi un strādājusi valstī daudzus gadus, tāpēc viņai ir uzturēšanās tiesības valstī saskaņā ar 7. panta 1. punkta a) apakšpunktu. Tāpēc *GV*, kas ir apgādājama tiešā augšupējā radniece, ir uzturēšanās tiesības valstī saskaņā ar 7. panta 1. punkta d) apakšpunktu. Ja ģimenes loceklis, piemēram, *GV*, uzturas dalībvalstī saskaņā ar 7. panta 1. punkta d) apakšpunktu kā ES pilsoņa ģimenes loceklis, kas uzturas valstī saskaņā ar 7. panta 1. punkta a) apakšpunktu, uz viņu neattiecas “*pārmērīga sloga*” nosacījums. *GV* apgalvo, ka nosacījumi, kas attiecas uz katru Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu kategoriju, ir izsmeltoši izklāstīti 7. pantā un ka dalībvalstis nevar noteikt papildu nosacījumus, kas atšķiras no šajā pantā paredzētajiem. Pašnodrošinātības prasība attiecas tikai uz ekonomiski neaktīviem pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem, kā arī uz studentiem un viņu

ģimenes locekļiem. Attiecībā uz pēdējiem minētajiem 7. panta 4. punkts ierobežo to studenta ģimenes locekļu kategoriju, kuriem ir tiesības uz uzturēšanos.

36 Turklāt, kā *High Court* tiesnesis norādīja sprieduma 21. punktā, “*tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi attiecas ne tikai uz ES pilsoņiem, bet arī uz ģimenes locekļiem, kas ir trešo valstu valstspiederīgie ar tiesībām uzturēties vai pastāvīgi uzturēties uzņēmējā valstī*”. Direktīvas 24. panta 2. punkts pieļauj atkāpi, ka uzņēmējai dalībvalstij nav pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību, taču šī atkāpe ir piemērojama tikai pirmos trīs uzturēšanās mēnešus (6. pants) vai ES pilsoņiem, kas meklē darbu (14. panta 4. punkta b) apakšpunkts); neviens no tiem nav piemērojams šajā gadījumā.

37 *GV* turklāt apgalvo, ka ministra apgalvojums, ka paļaušanās uz sociālo palīdzību nozīmētu, ka *GV* vairs nav savas meitas apgādībā, nav pamatots ar EST judikatūru par apgādības jēdzienu. Kā EST norādīja 21. punktā lietā *Reyes*:

“Šādu faktisku situāciju raksturo apstākļi, ka materiālu atbalstu ģimenes loceklim sniedz Savienības pilsonis, kurš izmanto savas vai sava laulātā brīvas pārvietošanās tiesības (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Jia*, 35. punkts).”

38 Turklāt 22. punktā lietā *Reyes* tika konstatēts, ka “*vajadzībai pēc materiāla nodrošinājuma būtu jābūt šāda pēcnācēja izcelsmes valstī brīdī, kad viņš lūdz pievienoties minētajam pilsonim*” un ka iepriekš minētais ir izpildīts, ja: “*Tas, ka Savienības pilsonis vērā ņemamu laika periodu tiešajam pēcnācējam pārskaita naudas summas, kas otrajam minētajam ir vajadzīgas savu materiālo vajadzību apmierināšanai izcelsmes valstī, ir pierādījums, ka šis pēcnācējs tik tiešām ir materiāli atkarīgs no pilsoņa*” (24. punkts).

39 EST lietā *Reyes* arī pievērsās jautājumam par to, vai ģimenes loceklis var zaudēt apgādājamā statusu, ja viņš atrodas uzņēmējā dalībvalstī (šajā gadījumā, ģimenes loceklim uzsākot darba attiecības), 33. punktā nospriežot, ka “*Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta c) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam, ka ģimenes loceklis, kurš tādu personisku apstākļu dēļ kā vecums, profesionālā kvalifikācija un veselības stāvoklis ir uzskatāms par tādu, kuram attiecīgajā dalībvalstī ir labas izredzes atrast darbu un kurš plāno uzņemošajā dalībvalstī strādāt, nav nozīmes šajā tiesību normā atrodamā nosacījuma “apgādībā” interpretācijā*”.

40 Kā *High Court* tiesnesis norādīja šīs lietas sprieduma 51–52. punktā:

“51. Tāda pati loģika ir piemērojama, ja *turpmāku* apgādības statusa zudumu izraisa tas, ka ģimenes loceklim uzņēmējā dalībvalstī tiek piešķirta sociālā palīdzība. Ja nepieciešamā apgādība ir konstatēta izcelsmes valstī brīdī, kad tiek pieprasītas atvasinātās uzturēšanās tiesības, tad sociālās palīdzības piešķiršana pēc tam neietekmē uzturēšanās statusu.

52. Pretējā interpretācija, ko izvirzīja atbildētājas, ir ne tikai pretrunā iepriekš minētajai judikatūrai, bet arī Pilsonības direktīvas 24. pantam.”

- 41 *GV* cieņpilni nepiekrīt ministra apgalvojumam, ka *EST* lēmumos tādās lietās kā *Lebon*, *Jia* un *Reyes* galvenokārt esot aplūkots jautājums par to, kā var konstatēt apgādību, lai noteiktu sākotnējās uzturēšanās tiesības, nevis jautājums par apstākļiem, kādos apgādība tiek pārtraukta vai kā var uzskatīt, ka tā turpina pastāvēt. Tieši šo jautājumu *EST* izskatīja lietās *Lebon* un *Reyes*. Kā Tiesa norādīja sprieduma lietā *Lebon* 20. punktā:

“Prasība par *minimex* piešķiršanu, ko iesniedz migrējošā darba ņēmēja ģimenes loceklis, kurš ir darba ņēmēja apgādībā, nevar ietekmēt prasītāja kā darba ņēmēja apgādājamā ģimenes locekļa statusu. Pretējs lēmums nozīmētu atzīt, ka *minimex* piešķiršanas rezultātā prasītājs varētu zaudēt apgādājamā ģimenes locekļa statusu un līdz ar to attaisnot vai nu paša *minimex* atņemšanu, vai pat uzturēšanās tiesību zaudēšanu. Šāds risinājums praksē liegtu darba ņēmēja apgādājamam ģimenes loceklim pieprasīt *minimex* un šā iemesla dēļ apdraudētu vienlīdzīgu attieksmi pret darba ņēmēju migrāciju. Tāpēc darba ņēmēja ģimenes locekļa apgādājamā statuss būtu jāizvērtē neatkarīgi no *minimex* piešķiršanas”.

Turklāt *GV* apgalvo, ka ministra apgalvojums, ka galvenais jautājums esot par apstākļiem, kādos apgādība tiek pārtraukta vai kā var uzskatīt, ka tā turpina pastāvēt, ir pamatā neloģisks. Ja, kā apgalvo ministrs šajā lietā, saskaņā ar lietu *Reyes* un tajā minētajām lietām prasība pierādīt apgādību, lai noteiktu tiesīga ģimenes locekļa statusu, ir vērsta uz to, lai pierādītu apgādību izcelsmes valstī, tad ministra apgalvojums, ka ir jāpierāda arī pastāvīga apgādība uzņēmējā dalībvalstī, ir pilnīgi kļūdains.

- 42 Visbeidzot, *GV* vārdā tiek apgalvots, ka ministra nostāja pārkāpj Pilsonības direktīvas 24. pantā paredzētās tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi, kas paredz tikai trīs atkāpes, no kurām neviena nav piemērojama šajā lietā. To Tiesa apstiprināja apvienotajās lietās C-22/08 un C-23/08, *Vatsouras* (ECLI:EU:C:2009:344), C-75/11, Komisija/Austrija (ECLI:EU:C:2012:605) un C-333/13, *Dano*. Kā Tiesa apstiprināja lietā C-46/12, *L.N.* (ECLI:EU:C:2013:97), 24. panta 2. punkts kā atkāpe no vienlīdzīgas attieksmes principa, kurš paredzēts LESD 18. pantā, un ņemot vērā to, ka Direktīvas 2004/38/EK 24. panta 1. punkts ir tikai tā īpaša izpausme, ir jāinterpretē šauri un saskaņā ar Līguma noteikumiem, tostarp noteikumiem par Savienības pilsonību un darba ņēmēju brīvu pārvietošanos. Lai gan Tiesa lēmumā lietā *Brey* norādīja, ka dalībvalstīm var būt “*rīcības brīvība*”, tā arī norādīja, ka dalībvalstis to nedrīkst izmantot tādā veidā, kas apdraud Direktīvas 2004/38/EK mērķa sasniegšanu.

IEMESLI, KAS PAMATO IESNIEDZĒJTIESAS LŪGUMU SNIEGT PREJUDICIĀLU NOLĒMUMU

- 43 Lai gan iestādes, uz kurām atsaucas lietas dalībnieki, pievēršas jautājumiem, par kuriem ir iesniegti šie prejudiciālie jautājumi, nevienā no tiem nav aplūkoti tieši šajā lūgumā uzdotie jautājumi, un nevar apgalvot, ka šajā tiesvedībā izvirzītie

jautājumi ir *acte claire*. Lieta *Lebon*, uz kuru atsaucas *GV*, ir datēta ar 1987. gadu un attiecas uz Regulu Nr. 1612/68/EK. Izvirzītajiem jautājumiem ir sistēmiska nozīme gan attiecībā uz Savienības pilsoņu apgādībā esošo ģimenes locekļu uzturēšanās tiesību, kas tiem piešķirtas saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK, pilnīgu apjomu, gan attiecībā uz šo ģimenes locekļu tiesībām piekļūt uzņēmējas dalībvalsts sociālās labklājības sistēmai. Uzdotie jautājumi ir saistīti ar Direktīvas 2004/38/EK, kā arī Tiesas judikatūras interpretāciju, un *Court of Appeal* uzskata, ka ir nepieciešams lēmums par uzdotajiem jautājumiem, lai tā varētu pieņemt spriedumu pamatlietā.

[*omissis*]

DARBA VERSIJA